

จุดมุ่งหมายของการการดำเนินธุรกิจรวมกันซื้อในสหกรณ์การเกษตร คือ เพื่อลดต้นทุนในการผลิต และแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจของสมาชิก โดยสหกรณ์จัดหาปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ตลอดจนสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นและมีคุณภาพ มาจำหน่ายแก่สมาชิก และประชาชนทั่วไป ในราคายุติธรรม ปราศจากการปลอมปน รวมทั้งมีความเที่ยงตรงทางการชั่ง ตวง วัด

สำหรับการดำเนินธุรกิจรวมกันซื้อของสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดระยองพบว่า สมาชิกของสหกรณ์การเกษตรส่วนใหญ่ได้ให้การสนับสนุนธุรกิจด้านนี้ แต่ก็มีสมาชิกอีกส่วนหนึ่งจำนวนไม่น้อยที่ซื้อสินค้าเครื่องอุปโภคบริโภค ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์การเกษตรจากร้านค้า หรือสถานประกอบการภายนอกที่มีใช้สหกรณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าดำเนินธุรกิจในด้านนี้ของสหกรณ์ เช่น สินค้าค้างสต็อก สินค้าเสื่อมสภาพ ตลอดจนขาดสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจดังกล่าวอีกด้วย ผลที่ตามมาก็คือ สหกรณ์การเกษตรบางสหกรณ์ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (ขาดทุน) จำเป็นต้องลดขนาดธุรกิจดังกล่าว ท้ายสุดจำเป็นต้องยุติการค้าดำเนินธุรกิจ บ้างก็อยู่ในสภาพระคองตัวพยายามตัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน เพื่อลดต้นทุนเท่าที่จะทำได้เพื่อให้ธุรกิจคงอยู่สามารถให้บริการกับสมาชิกต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อระดับการมีส่วนร่วมของการดำเนินธุรกิจรวมกันซื้อ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของการดำเนินธุรกิจดังกล่าว ความสัมพันธ์ระหว่างระดับการมีส่วนร่วมของการดำเนินธุรกิจรวมกันซื้อ (การมีส่วนร่วมในการบริหารงาน, การมีส่วนร่วมในการซื้อสินค้า และการมีส่วนร่วมในการจัดสรรกำไรสุทธิ) กับปัจจัยส่วนบุคคล (เพศ อายุ สถานภาพการสมรส เป็นต้น) ปัจจัยในครัวเรือน (รายได้ รายจ่ายในครัวเรือน เป็นต้น) ปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (ราคาของสินค้า การขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ เป็นต้น)

การศึกษาเป็นการสำรวจเชิงตัดขวาง (cross-section survey research) กลุ่มตัวอย่างคือ สมาชิกสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดระยอง จำนวนตัวอย่าง 360 ราย จากสหกรณ์ 3 ขนาด (สหกรณ์ขนาดใหญ่พิเศษ, สหกรณ์ขนาดใหญ่ และสหกรณ์ขนาดกลาง) ขนาดละ 1 สหกรณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ สถิติที่ใช้คือ จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ chi-square test

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าตัวแปรที่เป็นปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย สถานภาพ การสมรส และความรู้เกี่ยวกับสหกรณ์ของสมาชิก ปัจจัยในครัวเรือน ประกอบด้วย รายได้ของครอบครัวสมาชิก รายจ่ายของครอบครัวสมาชิก และจำนวนบุคคลในครัวเรือน และปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้แก่ ราคาของสินค้า ความพึงพอใจในการให้บริการของพนักงานสหกรณ์ การขนส่งสินค้า การขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น มีความสัมพันธ์ต่อระดับการมีส่วนร่วมของการดำเนินธุรกิจรวมกันชื่อของสหกรณ์การเกษตร ในจังหวัดระยอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในระดับมาก

การวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะต่อสหกรณ์ โดยเสนอให้จัดการศึกษาอบรม แก่สมาชิกสหกรณ์ ให้ทราบถึงการดำเนินงานของสหกรณ์ ตลอดจนบทบาท หน้าที่ของสมาชิก เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันของการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ในส่วนของคณะกรรมการและพนักงานสหกรณ์ จะเป็นการฝึกอบรมเกี่ยวกับ การให้บริการ การกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินธุรกิจ ตลอดจนการสร้าง ความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกกับสหกรณ์ นอกจากนี้สหกรณ์ควรให้ความสำคัญกับทางเลือก (exit) ในการให้บริการกับสมาชิก เช่น การขายสินค้าเป็นเงินเชื่อ การบริการส่งสินค้าถึงบ้าน การจัดตลาดนัดเคลื่อนที่ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวก (facilitation) แก่สมาชิก รวมทั้งควรให้ความสำคัญกับการต่อว่า (voice) ทั้งนี้เนื่องจาก ข้อมูลที่ได้รับจากการต่อว่าจะเป็นกลไกสำคัญที่สหกรณ์จะใช้ในการพัฒนาสหกรณ์ ขณะเดียวกัน วิธีการต่อว่าจะต้องไม่ยุ่งยากและ ซับซ้อน มากนัก วิธีการต่อว่าที่ดี จะเป็นหนทางในการพัฒนาการเรียนรู้ของสมาชิกในส่วนของ การแสดงออกของสมาชิก ให้เกิดความกล้า ที่จะแสดงความคิดเห็น และท้ายสุดจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกสหกรณ์